

Українські
інформації
жовтень-грудень 1989 р.

S e r w i s
u k r a i Ń s k i
październik- grudzień 1989 r.

Nr 4

Wydawnictwo LDP "N" Lublin 1989

Програма Української Національної Партії (УНП)

Українська Національна Партія вважає, що політична, економічна, культурна і екологічна криза в Україні є наслідком підневільного становища української нації.

В січні 1918 року український народ здобув незалежність для своєї держави – Української Народної Республіки, яку визнали де факто і де юре численні вільні країни. УНР була визнана і урядом РСФСР. 1 листопада 1918 року була проголошена Західньоукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). 22 січня 1919 року був підписаний Акт злуки українських земель, згідно з яким УНР і ЗУНР об'єдналися в єдину соборну державу – Українську Народну Республіку.

В кінці 1918 року РСФСР почала агресію проти України, порушивши акт про перемир'я. Агресія РСФСР не була спровокована урядом незалежної України, отже є незаконною, а тому український народ продовжив боротьбу за державну незалежність своєї батьківщини. 14 березня 1939 року була проголошена самостійність Карпатської України. Придушення її невдовзі не придушило прагнення українців до незалежності. Актом 30 червня було проголошене відновлення Української Самостійної Соборної Держави з Українським Державним Правлінням. В обороні Самостійної Соборної Держави Українська Повстанська Армія (УПА) веде двофронтову війну проти нацистської Німеччини, а відтак проти більшовицької Росії до половини 1950-их років. Є це нерозривний і взаємодоповнюючий хід подій і боротьби українського народу за державну незалежність у двадцятому столітті. Є він також продовженням державницьких традицій українського народу княже-королівської і козацької діб.

В наслідок агресії РСФСР проти УНР в кінці 1918 року Україна була окупована, і на її терені за рішенням ЦК РКП(б) була утворена штучна структура – Українська Советська Соціалістична Республіка, уряд якої виступив одним з ініціаторів утворення ССРСР. Оскільки сама УССР і її уряд були утворені за рішенням ЦК РКП(б) і в наслідок вигнання законного уряду УНР, то закони УССР і договори уряду УССР з урядами інших націй є юридично недійсними, а тому УНП не визнає їх і вважає УССР не республікою, а колоніальною адміністрацією на Україні.

УНП відстоює право українського народу на незалежне державне існування і проголошує своєю метою відновлення Української Народної Республіки в етнічних кордонах.

Для досягнення мети УНП програмує в умовах сучасної дійсності:

1. Сприяння утвердженню демократичних принципів в суспільстві. З цією метою УНП домагається гарантів демократії:

а) Економічного гаранту, яким є приватна власність. Для цього необхідно передати всі виробництва, банки, шляхи сполучень, знаряддя зв'язку та інформації, які зараз є державною власністю, в приватну, кооперативну та акціонерну власність.

б) Силового гаранту, яким є приватна зброя. Відсутність цієї зброї у громадянина робить його беззахисним перед озброєним злочинцем і є основним гальмом в демократизації суспільства. Без приватної зброї демократія перетворюється на фарс з узурпацією влади однією партією. Для легалізації приватної зброї необхідним є закон про зброю, який регламентував би застосування зброї та її налібр.

в) Політичного гаранту, яким є політичний плюралізм. Партійна монополія на владу та інформацію є аморальною й протизаконною.

2. Домагання скасування конституції УССР та договору про утворення ССРСР. Наміри оновити союзний договір або укласти новий УНП розглядає як спроби узаконення підневільного становища України.

3. Домагання виведення УССР зі складу Організації Об'єднаних Націй і заміни її представництва представництвом національних опозиційних сил, в тому числі й емігрантських.

4. Змагання до створення Тимчасового Державного Правління України на базі тих українських політичних сил, які стоять на платформі самостійної державности.

5. Утворення Національних Збройних Сил.

6. Домагання виведення окупаційних військ з усіх українських земель.

7. Створення Національних Установчих Зборів.

Програма прийнята на Установчому Зборі Української Національної Партії

м. Львів, 21 жовтня 1989 року

Українські Інформації ч. 4: жовтень - грудень 1989 р.

Вони

Перші прилюдні виступи нового генерального губернатора України Вол. Івашка на початку жовтня просигналізували злагіднення курсу супроти національно-демократичного руху. Івашко заявив, що не заважатиме у легалізації НРУП і в видаванні ним власної газети. В інтерв'ю 5.Х він погодився на безпосередні вибори всіх законодавців і відмову від списка, зарезервованого для комуністичних діячів. Сам не буде кандидувати на президента УССР. Питаний про легалізацію УКЦ, відповів: "Справа в ході". На зустрічі з діячами культури сказав, що журналісти зможуть більше критикувати власті, але він "не хоче, щоб хтось робив кар'єру на цьому". Він симпатизує вимогам вуглекопів, але взагалі вважає страйк "нонсенсом" у комуністичному ладі.

Івашко, народжений у Полтаві як син теслі, має 56 років, вдома говорить здебільшого по-російськи, як сам признав. Кар'єру робив головним чином у Харкові. У 1980 р. провів 8 місяців в Афганістані як політрук наїзницької армії (деталь, промовчавий в офіційній біографії). Оскільки чільні особи НРУП з київського естаблішменту висловлюються про нього з оптимізмом, то представники УГС зберігають скепсис.

9.ХІІ Івашка докооптували до Політичного Бюро в Москві.

*

У Львові Вони почали діалог із незалежними силами. 24.Х посадник Б.Котик радився з незалежними організаціями, як святкувати роковини 1.ХІ.1918 р. — проголошення у Львові Західноукраїнської Народної Республіки. У це святкування 29.Х з участю 40 тис. осіб фактично включилися представники обкому партії. Секретар міському партії Волков запропонував повернути на могилах українських воєнків з 1918-9 рр. хрести, знищені властями 20 років тому. 25.Х обласний віцепрокурор І.Заплотинський запросив Б.Гориня, голову львівської філії УГС на розмову про побиття 1.Х демонстрантів міліцією.

*

7.ХІ група індивідів по цивільному арештувала в Херсоні діячів НРУП, С.Гуру й М.Редькуна, відвезла їх на станицю міліції, а потім вивезла на відлюддя 50 км від міста, де заінсценізувала вдавану страту зі словами (по-російськи): "Ми вас, хакліві, стріляли і будемо стріляти".

Виборча боротьба

10.Х відбулася в Києві засновча конференція Асоціації Виборців з участю представників НРУП, Української Народно-Демократичної Ліги і Соціал-демократичного Об'єднання України.

*

Доповняльні вибори народного депутата СССР з округи 461 (Станіславів, советський Іванофранківськ) виграв 15.Х чільний діяч НРУП, письменник Д.Павличко проти кандидата, підтримуваного партійно-адміністративним апаратом.

*

22.Х 50 тисяч осіб під національними прапорами взяло участь у вічі в Києві, домагаючись демократизації виборчого закону. Сотні комсомольців рвали і викидали членські квитки.

*

Дебата над виборчим законом у Верховній Раді УССР закінчилася 27.Х перемогою альтернативного проєкту: вибори 4.ІІІ відбудуться без передвиборчих

зборів в округах (які складали б списки кандидатів), без зарезервованих мандатів для "громадських" організацій, без виключних кандидатур (на кожне місце має бути щонайменше 2 кандидатів). Вибори будуть прямо до Верховної Ради УССР, без посередньої ланки З'їзду Депутатів. Нема вістей про спосіб висунання кандидатів.

На нараді НРУП, УГС, Товариства Української Мови, Асоціації Виборців, Ініціативного Комітету Легалізації УКЦ, страйкових комітетів із Полтави, Миколаєва і Львова та інших організацій 18.XI постановлено створити Демократичний Бльох України (що об'єднує незалежні сили до виборів) та Ініціативний Комітет Координації Виборів.

Незалежні організації

1.X засідала в Києві Всеукраїнська Координаційна Рада УГС. Обговорювали м.ін. можливе перетворення УГС у самостійницьку політичну партію та контакти з українцями в ССРСР поза Україною (напр., на Кубані).

10.XII відбулося перше офіційно санкціоноване 10-тисячне віче УГС у Львові з нагоди Міжнародного Дня Прав Людини.

9.X зібралася у Києві Координаційна Рада Всеукраїнського Товариства Репресованих під головуванням Євгена Пронюка.

У Львові виник Клуб Репресованих (на чолі з Орисею Матеєвук), який відбув свої перші збори 22.X.

18.X голова Українського Християнсько-Демократичного Фронту Василь Січко спрямував відкритого листа до Християнсько-Демократичного Інтернаціоналу в Європі, прохаючи в нього допомоги в легалізації УХДФ.

21.X створено у Львові Українську Національну Партію з самостійницькою і ліберально-демократичною програмою. Головою став Богдан Кегут. До проводу входить також виключений з УГС Григорій Приходько. Петра Рубана, що перебуває на Заході, кол. радикального члена УГС, уповноважено представляти УНП у діяспорі.

22.X постала в Самборі молодіжна організація "Січ" на чолі з Богданом Федяком.

На установчому з'їзді екологічної асоціації "Зелений Світ" у Києві 26-28.X з участю бл. 300 делегатів і стількох же гостей (в тому числі з Польщі) створено ініціативну групу української Партії Зелених. З'їзд вислав листа до американського друга ССРСР, Арманда Гаммера, протестуючи проти його отруйливих хемічних фабрик на Україні.

Перша опозиційна організація в Києві з доби "перебудови", Український Культурологічний Клуб, розпався, і її діячі перейшли до інших груп (інформація з 12.XII).

Наслідки дій Молотова й Ріббентропа

Хоч роковини Іхнього тасмного протоколу минули 23.VIII, а роковини "визволення" західньої України в результаті цього протоколу - 17.IX, ще 1.X власті влаштували у Львові святкування цієї події, використовуючи для цього

щорічний міський фестиваль. У відповідь Спілка Незалежної Української Молоді зорганізувала вуличні демонстрації. Демонстранти, переодягнені за радянських солдатів, поганяли штыками і прикладами дівчат у національній нощі, спутаних колючим дротом. На демонстрантів і глядачів кинулась міліція і побила до крові багато осіб. Вжито також плястикових набоїв. 2.Х на спеціальному вічі зформувався під проводом Б.Гориня (голови львівського відділу УГС) страйковий комітет, який зорганізував 3.Х страйк на знак протесту проти брутальності міліції. На 2 години зупинилась більшість підприємств і шкіл Львова. Тимчасовий страйковий комітет перетворився у постійний орган захисту громадянських прав – Львівський Страйковий Комітет з участю подібних комітетів із Трускавця і Дрогобича. Страйк у Львові повторено 27.Х, бо вимоги притягнути причинників побиття до відповідальності не були ввведені. Страйкували цілу добу майже всі робочі заклади (крім медичної служби і міського транспорту).

У Верховній Раді в Москві створено комісію для дослідження "сутічок між молодіжними групами крайніх націоналістів і правозахисними органами 1.Х у Львові". Із самої мови можна задалегідь відчитати висновок із цього дослідження.

Робітничий рух

3.Х страйкували 2 години шахтарі 21 копальні Львівсько-Волинського Вугільного Басейну на знак протесту проти недотримання властями економічних обітниць, даних під час липневих страйків.

1.ХІ 100 тис. шахтарів усіх 28 копалень вугілля у Донецьку (давній Юзівці) застрайкувало на 2 години попри заборону страйків. Вимагали поліпшення пенсій і відпущок.

*

26.ХІ постала Вільна Професійна Спілка в Донецьку на чолі з Володимиром Ситмасовим, головою страйкового комітету копальні "Соціалістичний Донбас". Попри участь представників НРУП у засновчих зборах нова спілка орієнтується на Всесоюзну Асоціацію Професійних Спілок (незалежних), уважючи себе його філією.

Релігія

1.Х відбулася заходами Комітету Оборони УКЦ майже 50-тисячна демонстрація у Станіславові з вимогою легалізації цієї церкви. 26.ХІ подібні демонстрації мали місце у Львові (200 тис. людей), знов у Станіславові (до 150 тис.) і – в Чернівцях, традиційно православному місті (понад 200 осіб).

На початку жовтня власті віддали ув'язтам церкву (перетворену в музей атеїзму) в Яворові на захід від Львова, 14.Х – в Чорткові (галицьке Поділля), а 3.ХІ у Кристинополі (совєтський Червоноград).

26.Х друга за величиною парохія РПЦ у Львові при Преображенському соборі перейшла до УКЦ. Відтоді віруючі перебувають у ній постійно, щоб не допустити до її відібрання міліцією і РПЦ. 30.Х вернулась до УКЦ парохія в Ямнищі на Станіславщині.

За "Washington Times" з 30.Х хол. голова Комітету для Справ Релігії при Раді Міністрів ССРСР Константин Харчов потвердив раніші чутки про те, що його усунули з посади м.ін. за підтримку легалізації УКЦ.

Промовляючи до учасників синоду єпископів УКЦ в Римі 5.Х, також папа Йоан Павло II закликав совєтські власті відновити легальність цієї церкви. 28.ХІ, перед візитою Горбачова у папи оголошено у Львові офіційне визнання парохій УКЦ. Реєстрацію ув'язтських парохій обіцяно також 1.ХІІ офіційно в Москві. До 24.ХІІ

бл. 200 парохій на Львівщині зареєструвалось як уніятські; 70 священників РПЦ на Львівщині і 30 на Станиславщині перейшло до УКЦ.

8.X на зборах 3000 віруючих була відновлена парохія УАПЦ у Луцьку.

15.X на вічі з нагоди 300-ліття Покровського собору в Харкові зібрано понад 500 підписів під вимогою повернути собор УАПЦ.

20.X відбувся синод УАПЦ у Львові з участю священників, ще підлеглих московському патріархатові. Синод запропонував житомирсько-овруцькому єпископові РПЦ Йосанові Бондарчуків очолити УАПЦ. Бондарчук прийняв пропозицію і виступив із РПЦ. Незабаром 10 парохій у Львівській єпархії виступило з РПЦ і приєдналось до УАПЦ. Бажання перейти до УАПЦ висловило також 50 інших парохій цієї єпархії. Ця церква має тепер бл. 50 священників (для порівняння: УКЦ має сливе 700).

22.X понад 2500 прихильників УАПЦ у Києві підписало петицію до властей повернути Софійський собор у Києві, перетворений у музей. Ініціативний Комітет відродження УАПЦ виник також у Дніпропетровську (Січеславі за самостійної України).

На з'їзді УАПЦ у Києві 9.XII створено Всеукраїнське Православне Братство (мирян на підтримку церкви).

4.X відчинено в Печерському монастирі в Києві 4-річну семінарію РПЦ. Виклади ведуться по-російськи, а українську мову викладають лише як предмет. У семінарії РПЦ в Одесі українська мова не існує навіть як предмет.

Як подав В.Чорновіл від імени Пресової Служби УГС (інформація з 17.XII), РПЦ має намір підробитися під УАПЦ, називаючи себе також автокефальною церквою (т.т. "з власною головою"). У зв'язку з тим справляя УАПЦ почала вимагати від священників і парохій, що до неї переходять, виразних заяв (незалежність від держави, від московського патріархату, засудження насильної ліквідації УАПЦ у 30-тих роках, визнання митрополита Мстислава в США).

РПЦ стоїть перед неабиякою загрозою: поверх 60% її віровизнавців є на Україні. І можуть вони втекти до УКЦ і УАПЦ. На запит французького журналіста: "І що ж тепер залишиться московському патріархові Пименові?" єпископ УКЦ П.Василих відповів: "Попрацювати нарешті над євангелізацією Росії".

Власті повернули жидам єдину збережену у Львові біжницю (інформація з 20.XI):

Національні традиції

14.X Спілка Незалежної Української Молоді відновила у Львові знищену братню могилу 70 українських студентів, загинулих у 1918 р. в боротьбі з більшовиками. Серед 5 тис. учасників панахиди були присутні 2 народні депутати – Конєв (Дніпропетровськ) і Куденко (Шолтава). Напис на могилі говорить: "Тут поховані бійці Студентського Куреня Січових Стрільців, що загинули 30-го січня 1918 року, захищаючи Київ і справедливість від більшовицької навали".

Культура

23.X відновлено у Львові Наукове Товариство ім. Шевченка, зліквідоване совстами в 1940 р. Головою обрано Олега Романова.

Львівський місячник "Жовтень", соромлячися своєї большевицької назви, міняє її від січня на "Дзвін".

Пам'ять про злочини і репресії

1.X у Дем'яновому Лазі під Станиславовом зібралось 100 тис. народу на уніятський похорон останків понад 530 жертв терору НКВД з 1940-1 рр. (включно з солдатами-катами, котрих зліквідовано, щоб не було свідків). Ексгумація дальших могил має відновитись навесні 1990 р.

*
За щоденником "Радянська Україна" (14.X) під Полтавою виявлено сліди бл. 80 братніх могил людей, убитих властями в 1937-41 рр. Пізніше людські останки з тих гробів згорнули бульдозером в одну яму (бл. 1500 кв.м.).

*
18.XI відбувся у Києві демонстративний (10-30 тис. людей) похорон привезених із Перму прахів 3 дисидентів, померлих у таборах в 1984-5 рр.: поета Василя Стуса, журналіста Юрія Литвина і вчителя Олексія Тихого.

Мовно-національні справи

Під час зустрічі в Вашингтоні наприкінці жовтня з представником Американського Жидівського Комітету голова київського відділу НРУП В.Яворівський сказав, що він особисто причетний до підготовки відкриття школи з жидівською мовою навчання.

21.XI відбувся в Києві засновчий з'їзд Жидівського (по-советськи: Єврейського) Культурного Товариства на Україні. Головою став В.Левітас. Товариство виникло на базі вже наявних організацій у 23 містах.

*
Верховна Рада УССР прийняла 28.X закон про мови в УССР, що набирає сили від 1.I.1990 р. Мовою державних органів і установ, засобів масової інформації, оголошень і публічних форумів має бути українська, але всі урядові публікації мають бути по-українськи і по-російськи, а мова міжнародних форумів в УССР має вибиратись учасниками. Міжнародні угоди мають формулюватись з боку УССР по-українськи. Де живе "велика кількість" іншомовного населення, мовою адміністрації і школи "може" бути його мова. У технічній документації, документах дотичних до громадянства, наукових працях, інформатиці, пошті і телеграфі залишається українсько-російська двомовність, яка досі на практиці зводилась до російської одномовності. Туманність і половинчастість закону створює становище, в якому багато залежатиме від боротьби різних суспільних груп за мову, а відносно небагато від правних узаконень.

*
Троє угорських францисканців дістало дозвіл київських властей на заснування місійного пункту для угорської меншости у Севлюші (советський Виноградів) на Закарпатті (інформація з 10.XI).

*
Верховна Рада ССРСР постановила 15.XI повернути права примусово виселеним за Сталіна, м.ін. українцям і кримським татарам. 13.XII московські власті вирішили відновити автономну татарську округу на Криму. Почали розробляти 10-річний план репатріації бл. 500 тис. татар на Крим.

До незалежної преси у мовах національних меншостей на Україні належать: часопис Соціал-демократичної Асоціації України (з "усеруською", т.т. імперською тенденцією: "Диалог"; двотижневик жидівської громади у Чернівцях "Информационный бюллетень" (обидва по-російськи).

Господарство

3-5.X мала місце в Києві конференція 50-особової групи українських підприємців із Канади з місцевими господарськими діячами на тему господарської співпраці. Заступник прем'єр-міністра УРСР В.Урчукин заявив, що Україна має тепер можливість вийти на міжнародний ринок. На доказ він навів недавні торговельні угоди з Болгарією, Чехо-Словащиною і Хорватією. Великий світ загумінка...

Екологія

5.X Президія Академії Наук УРСР опублікувала заяву спротиву дальшій розбудові атомних електростанцій на Україні, зокрема на Криму, де існує небезпека землетрусів. Заява домагається надання Україні права на самостійне вирішування про свою енергетику, а також усе господарство.

Погроза страйку на Криму врешті примусила уряд УРСР обіцяти перетворення кримської електростанції у вишкільний осередок і переведення її на газове паливо (інформація з 19.X).

Голова НРУП І.Драч заявив в інтерв'ю для газети "Toronto Star" з 19.X, що українські науковці домагаються евакуації півмільйона людей з територій, загрожених променюванням.

Як подає "Wall Street Journal" (21.XI), затрусення повітря у Запоріжжі перевершує 10-кратно советські норми.

Українсько-польські взаємини

14.X постала на з'їзді у Гданську (у присутності гостей з Незалежної Спілки Студентів) загальнопольська Спілка Незалежної Української Молоді. Головою обрано Петра Тиму. СНУМ має намір співпрацювати з незалежними українськими і польськими організаціями. Анджей Борусевич із гданської "Солідарности" розповів учасникам з'їзду про свої враження зі з'їзду НРУП у Києві. Того ж дня СНУМ зорганізувала демонстрацію у Гданську з участю бл. 150 осіб під транспарантами: "Нема вільної Польщі без вільної України" і "Геть фашистські репресії советської міліції" (це про побиття демонстрантів у Львові 1.X).

На науковій конференції, присвяченій співавачеві Гуцульщини Станіславу Вінчензові (Вроцлав, 17-19.X) український письменник із Гуцульщини Степан Пушик закликав до українсько-польського братерства і взаємної допомоги.

19.X делегати НРУП Дмитро Павличко (народний депутат, поет) і Павло Мовчан (секретар Спілки Письменників України) відвідали в Варшаві предсідника Сенату А.Стельмажовського і міністра культури І.Цивінську. М.ін. говорили про те, що Львів повинен бути легкодоступний полякам і що слід відновити УАЩ у Польщі.

Як подав голова УГС Л.Лук'яненко в українській газеті "Новий шлях" (Торонто, 28.X), члени паризької філії УГС співпрацюють із тамтешнім радисм "Солідарности", підготовляючи для нього передачі по-французьки на українські теми.

4. XI стався акт примирення між поляками і українцями на Личаківському цвинтарі у Львові з участю делегації з Польщі (в тому числі 50 черниць) та українського товариства "Меморіал". Поляки поклали вінки на гробах Січових Стрільців, що боролися за Львів у 1918-19 рр., а українці та львівські жиди – на гробах Вірлят.

7. XI на групу членів НРУП напала міліція при пам'ятникові Шевченка в Умані. Міліціонери зривали їм жовто-блакитні значки і відзнаки польської "Солідарности".

За ньюйорським польським щоденником "Nowy Dziennik" з 11-12. XI українці з Торонто передали 200 дол. на кампанію "Солідарности" в виборах до місцевих рад.

Під час візиту Л. Валенсі в Шікаго 18. XI повітав його там від імени інших середньо-східних європейців українець Василь Маркусь, який говорив про вплив "Солідарности" на Україну і подякував гостеві за підтримку кандидатури українця, В. Мокрого до Сойму.

26. XI А. Міхнік, головний редактор щоденника "Gazeta Wyborcza" відвідав Торонто на запрошення тамтешніх українців і зустрівся з ними, а також із місцевими поляками. Він уважає, що перетворення на Україні незабаром припвидчатся і змінять становище в середньо-східній Європі і що поляки та українці повинні спільно підтримати російських демократів, щоб послабити російський імперіалізм.

Під РПЦ Андрій Горох з Преображенської парохії у Львові, яка вернулась до Унії, скаржиться, що вплив на відродження Унії має суєцька Польща (за газетою "New York Times" з 11. XII).

Вікна у світ

14. X укладено порозуміння між Францією і Совстами про відкриття консульств обох держав у Штрасбурзі і Києві.

Під час візиту в Києві прем'єр Канади Б. Малруні 23. XI обіцяв відкрити там канадське консульство.

Нещодавно відкрила консульство в Києві Фінляндія, а подібні наміри мають США і Великобританія.

Закордон і діаспора

1-8. X святковано в Мюнхені "Дні Києва" у зв'язку з підписанням угоди про співробітництво між тими містами. "Frankfurter Allgemeine Zeitung" ствердила, що батьки міста Мюнхену виявили щілковиту відсутність розуміння вразливості українців, коли промовляли до них як до росіян.

Керманці Світової Федерації Українських Лікарських Товариств відбули 6-16. X в Києві розмови з тамтешнім Міністерством Здрав'я і узгодили проведення конгресу федерації в Києві і Львові 3-16. VIII. 1990 р.

У конференції, організованій 7-8. X в Вашингтоні українською Вашингтонською Групою (що намагається впливати на Капшоль і Білий Дім в інтересах України), взяли участь В. Яворівський, народний депутат, голова ківського

відділу НРУП, М.Горбаль, відомий діяч УГС, і С.Дудко, секретар незалежної екологічної організації "Зелений Світ". У наступних днях Яворівський зустрівся з конгресменами й сенаторами та з заступником державного секретаря Р.Шифтером. 13.X Яворівський і Горбаль виступили на пресовій конференції, організованій у Ньюарку (штат Нью-Джерзі) організацією "Американці в Обороні Прав Людини на Україні".

Під час зустрічі Яворівського з українцями в Дітройті (14.X) голова Світового Конгресу Вільних Українців Юрій Шимко сказав, що "для зміцнення співпраці" з НРУП СКВУ усуне зі своєї назви слово "Вільних". Це либонь має відчинити двері для ще не зовсім вільних українців. Заява Шимки викликала протести української еміграції.

*

Реймон Гнатишин, канадський українець був затверджений 8.X на пост генерального губернатора Канади, т.т. намісника королеви Єлисавети II.

*

Голова Ідеологічно-Споріднених Націоналістичних Організацій (мельниківських) на еміграції, Павло Дорожинський відвідав Україну на зламі жовтня і листопада і зустрівся з діячами незалежних організацій. Мав також зустрічі в Варшаві і Празі.

*

Після багатьох митарств спільна комісія Палати Представників і Сенату для справ допомоги чужинцям прийняла 3.XI резолюцію, що дає щороку 1000-і українських католиків і православних-автокефальників з СССР (поряд жидів і євангеліків) право на іміграцію до США як переслідуваним за віру.

*

На Угорщині, що повертається до свободи, з'явився перший утікач з України з проханням політичного притулку. Угорська поліція не подає його прізвища, щоб не влегшувати погоні КГБ (інформація з 9.XI). Що зробить із такими Кішак?

*

Бл. 30 тис. українців з Канади річно відвідує Україну, як подає тижневик "Новий шлях" (Торонто, 18.XI).

*

Від 19.XI почала передачі для слухачів у Східній Європі і на Далекому Сході (де є численні скупчення українців, особливо в Хабаровському краю) радіовисильня УКЦ "Радіо Воскресіння" у Брюсселі. Її керівником є о. Андрій Онуферко, недавно прибулий з України.

*

В Канаді постала в половині листопада організація "Прихильники НРУП".

*

У Петербурзі (совєтський Ленінград) існує від 10 років Т-во ім. Т.Шевченка, що гуртує бл. 100 українців. Від 1988 р. воно збило понад 120 тис. карбованців на будову пам'ятника свого патрона в цьому місті, де він студіював, працював і помер.

*

У Москві виходить віднедавна російський часопис "Национальный вопрос" (Національне питання), видаваний УГСпількою.

Іван Ян

Найчастіші скорочення: НРУП - Народний Рух України за Перебудову, РПЦ - Руська Православна Церква, УАПЦ - Українська Автокефальна Православна Церква, УГС - Українська Гельсінська Спілька, УКЦ - Українська Католицька Церква.

Serwis ukraiński nr 4: październik - grudzień 1989 r.

Oni

Pierwsze publiczne wystąpienia nowego wielkorządcy Ukrainy Wołodymyra Iwaszki na początku października zasygnalizowały złagodzenie kursu wobec ruchu narodowo-demokratycznego. Iwaszko oznajmił, że nie będzie przeszkadzał w legalizacji RLUP i w wydawaniu prasy własnej gazety. W wywiadzie 5.X Iwaszko zgodził się na bezpośrednie wybory wszystkich ustawodawców i zaniechanie listy zarezerwowanej dla działaczy komunistycznych. Sam nie będzie kandydował na prezydenta USRS. Pytany o legalizację UKK, odparł: "Sprawa jest w toku". Na spotkaniu z pracownikami kultury powiedział, że dziennikarze będą mogli więcej krytykować władzę, ale "nie chce, żeby ktoś robił na tym karierę". Sympatyzuje z żądaniem górników, ale w ogóle uważa strajki za "nonsens" w ustroju komunistycznym.

Iwaszko, urodzony w Połtawie jako syn cieśli, ma 56 lat, w domu mówi przeważnie po rosyjsku, jak sam przyznał. Karierę robił głównie w Charkowie. W 1980 r. spędził 8 miesięcy w Afganistanie jako polityk armii inwazyjnej (szczegół przemilczany w oficjalnej biografii). O ile czołowe osobistość RLUP z kijowskiego establiszmentu wyrażają się o nim z optymizmem, przedstawiciele UZH zachowują sceptycyzm.

9.XII Iwaszko został dokończony do Biura Politycznego w Moskwie.

We Lwowie Oni zaczęli prowadzić dialog z siłami niezależnymi. 24.X burmistrz B.Kotyk radził się organizacji niezależnych, jak przeprowadzić obchody rocznicy 1.XI.1918 r. - proklamowania we Lwowie Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej. W obchodach tych 29.X z udziałem 40 tys. osób uczestniczyli faktycznie przedstawiciele komitetu obwodowego partii. Sekretarz komitetu miejskiego partii Wólkow zaproponował przywrócenie na grobach żołnierzy ukraińskich z 1918-9 r. krzyży zniszczonych przez władzę 20 lat temu. 25.X wiceprokurator obwodowy I.Zapłotyński zaprosił B.Horynia, prezesa lwowskiej filii UZH na rozmowę w sprawie pobicia przez milicję demonstrantów 1.X.

7.XI grupa nie umundurowanych osobników aresztowała w Chersoniu działaczy RLUP, S.Hurę i M.Redkuna, odwiozła ich na komendę milicji, a potem wywiozła na odludzie 50 km od miasta, gdzie zainscenizowała pozorowaną egzekucję ze słowami (po rosyjsku): "My was, chachłów, rozstrzeliliśmy i będziemy rozstrzeliwać".

Walka wyborcza

10.X odbyła się w Kijowie konferencja założycielska Stowarzyszenia Wyborców z udziałem przedstawicieli RLUP, Ukraińskiej Ligi Ludowo-Demokratycznej i Zjednoczenia Socjaldemokratycznego Ukrainy.

Wybory uzupełniające deputowanego ludowego ZSRS z okręgu 461 (Stanisławów, sowiecki Iwanofrankowsk) wygrał 15.X czołowy działacz RLUP, pisarz D.Pawyczko przeciw kandydatowi popieranemu przez aparat partyjno-administracyjny.

22.X 50 tys. osób pod sztandarami narodowymi wzięło udział w wiecu w Kijowie, domagając się demokratyzacji ordynacji wyborczej. Setki komsomołców dały i wyrzuciły legitymację członkowskie.

Debata nad ordynacją w Radzie Najwyższej USRS skończyła się 27.X zwycięstwem projektu alternatywnego: wybory 4.III odbędą się bez przedwyborczych zebrań okręgowych (które układałyby listy kandydatów), bez zarezerwowanych mandatów dla organizacji "społecznych", bez kandydatur wyłącznych (na każde miejsce ma być co najmniej 2 kandydatów). Wybory będą wprost do Rady Najwyższej USRS, bez pośredniego ogniw Zjazdu Deputowanych. Brak wiadomości o sposobie wysuwania kandydatów.

Na naradzie RLUP, UZH, Towarzystwa Języka Ukraińskiego, Stowarzyszenia Wyborców, Komitetu Inicjatywnego Legalizacji UKK, komitetów strajkowych z Połtawy, Mikołajowa i Lwowa oraz innych organizacji 18.XI postanowiono stworzyć Demokratyczny Blok Ukrainy (jednoczący siły niezależne do wyborów) i Komitet Inicjatywny do Koordynacji Wyborów.

Organizacje niezależne

1.X obradowała w Kijowie Ogólnoukraińska Rada Koordynacyjna UZH. Omawiano m.in. ewentualne przekształcenie UZH w niepodległościową partię polityczną oraz kontakty z Ukraińcami w ZSRS poza Ukrainą (np. na Kubaniu).

10.XII odbył się pierwszy oficjalnie aprobowany 10-tysięczny wiec UZH we Lwowie z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka.

9.X zebrała się w Kijowie Rada Koordynacyjna Ogólnoukraińskiego Towarzystwa Represjonowanych pod przewodnictwem Jewhena Proniuka.

We Lwowie powstał Klub Represjonowanych (na czele z Orysią Mateszczuk), który odbył swe pierwsze zebranie 22.X.

18.X przewodniczący Ukraińskiego Frontu Chrześcijańsko-Demokratycznego Wasyl Siczko wystosował list otwarty do Międzynarodówki Partii Chrześcijańsko-Demokratycznych w Europie, prosząc je o pomoc w legalizacji UFChD.

21.X utworzono we Lwowie Ukraińską Partię Narodową o programie niepodległościowym i liberalno-demokratycznym. Prezesem został Bohdan Kolut. Do kierownictwa należy też wykluczony z UZH Hryhorij Prychod'ko. Przebywający na Zachodzie Petro Ruban, b. radykalny członek UZH, został upoważniony do reprezentowania UPN w diasporze.

22.X powstała w Samborze organizacja młodzieżowa "Sicz" na czele z Bohdanem Fedakiem.

Na zjeździe konstytucyjnym stowarzyszenia ekologicznego "Zielony Świat" w Kijowie 26-28.X przy udziale ok. 300 delegatów i tyluż gości (w tym z Polski) stworzono grupę inicjatywną ukraińskiej Partii Zielonych. Zjazd wysłał list do amerykańskiego przyjaciela ZSRS, Armanda Hammera, protestując przeciw jego trucicielskim fabrykom chemicznym na Ukrainie.

Pierwsza opozycyjna organizacja w Kijowie z czasów "przebudowy", Ukraiński Klub Kulturologiczny, rozpadła się i jej działacze przeszli do innych grup (inf. z 12.XII).

Pokłosie działań Mołotowa i Ribbentropa

Mimo że rocznica ich tajnego protokołu minęła 23.VIII, a rocznica "wyzwolenia" zachodniej Ukrainy w następstwie tego protokołu - 17.IX., jeszcze 1.X władze

urządziły we Lwowie obchody owego wydarzenia, wykorzystując do tego doroczny festyn miejski. W odpowiedzi Związek Niezależnej Młodzieży Ukraińskiej zorganizował demonstracje uliczne. Manifestanci przebrani za żołdatów popędzali bagnietami i kolbami dziewczęta w strojach narodowych spętane drutem kolczastym. Na demonstrantów i gapiów rzuciła się milicja i pobiła do krwi wiele osób. Użyte zostały też plastikowe naboje. 2.X na specjalnym wiecu sformował się pod przewodnictwem B.Horynia (przewodniczącego lwowskiego oddziału UZH) komitet strajkowy, który zorganizował 3.X strajk na znak protestu przeciw brutalności milicji. Na 2 godziny stanęła większość zakładów i szkół Lwowa. Doraźny komitet strajkowy przekształcił się w stały organ obrony praw obywatelskich – Lwowski Komitet Strajkowy z udziałem komitetów strajkowych z Truskawca i Drohobycza. Strajk we Lwowie powtórzono 27.X, gdyż żądania pociągnięcia sprawców pobicia do odpowiedzialności nie zostały spełnione. Strajkowały przez całą dobę prawie wszystkie zakłady pracy (oprócz służby zdrowia i komunikacji miejskiej).

W Radzie Najwyższej w Moskwie powołano komisję do zbadania "starć między grupami młodzieżowymi skrajnych nacjonalistów a organami ochrony prawa 1.X we Lwowie". Z samego języku można z góry odczytać wniosek z tych badań.

Ruch robotniczy

3.X strajkowali przez 2 godziny górnicy 21 kopalń Lwowsko-Wołyńskiego Zagłębia Węglowego na znak protestu przeciw niedotrzymaniu przez władze obietnic ekonomicznych danych w czasie strajków lipcowych.

1.XI 100 tys. górników wszystkich 28 kopalń węgla w Doniecku (dawnej Juzówce) zastrajkowało na 2 godziny mimo zakazu strajków. Żądano poprawy emerytur i urlopów.

26.XI powstał Wolny Związek Zawodowy w Doniecku na czele z Wołodymyrem Sytmasowem, przewodniczącym komitetu strajkowego kopalni "Socjalistyczne Zagłębie Donieckie". Mimo udziału przedstawicieli RLUP w zebraniu założycielskim nowy związek orientuje się na Wszechzwiązkowe Stowarzyszenie Związków Zawodowych (niezależnych), uważając się za jego filię.

Religia

1.X odbyła się staraniem Komitetu Obrony UKK prawie 50-tysięczna manifestacja w Stanisławowie domagająca się legalizacji tego kościoła. 26.XI podobne demonstracje miały miejsce we Lwowie (200 tys. osób), znów w Stanisławowie (do 150 tys.) i – w Czerniowcach, mieście tradycyjnie prawosławnym (ponad 200 osób).

Na początku października władze oddały unitom cerkiew (zamienioną w muzeum ateizmu) w Jaworowie na zachód od Lwowa, 14.X – w Czortkowie (galicyjskie Podole), a 3.XI w Krystynopolu (obecnie Czerwonohrad).

29.X druga co do wielkości parafia RCP we Lwowie przy katedrze Przemienienia Pańskiego przeszła do UKK. Odtąd wierni przebywają w niej non-stop, by nie dopuścić do odebrania jej przez milicję i RCP. 30.X wróciła do UKK parafia w Jamnicy w Stanisławowskim.

Według "Washington Times" z 30.X b. przewodniczący Komitetu do Spraw Religii przy Radzie Ministrów ZSRS Konstantin Charczow potwierdził wcześniejsze pogłoski o tym, że został usunięty ze stanowiska m.in. za popieranie legalizacji UKK.

Przemawiając do uczestników synodu biskupów UKK w Rzymie 5.X, również Papież Jan Paweł II zaapelował do władz sowieckich o relegalizację tego kościoła. 28.XI, przed wizytą Gorbaczowa u papieża ogłoszono we Lwowie oficjalnie uznanie parafii UKK. Rejestrowanie parafii unickich zapowiedziano też 1.XII oficjalnie w

Moskwie. Do 24.XII ok. 200 parafii we Lwowskim zarejestrowało się jako unickie; 70 księży RCP we Lwowskim i 30 w Stanisławowskim przeszło do UKK.

8.X na zebraniu 3000 wiernych reaktywowana została parafia UAKP w Łucku.

15.X na wiecu z okazji 300-lecia katedry Płaszcza Matki Boskiej (którym osłoniła Konstantynopol przed Saracenami w poł. X w.) w Charkowie zebrano ponad 500 podpisów pod żądaniem powrotu katedry do UAKP.

20.X odbył się synod UAKP we Lwowie z udziałem księży podległych jeszcze Patriarchatowi Moskiewskiemu. Synod zaproponował biskupowi żytomiersko-owruckiemu RCP Joanowi Bondarczukowi, by stanął na czele UAKP. Bondarczuk propozycje przyjął i wystąpił z RCP. Wkrótce potem 10 parafii w eparchii (diecezji) lwowskiej wystąpiło z RCP i przyłączyło się do UAKP. Pragnienie przejścia do UAKP wyraziło też 50 innych parafii tej eparchii. Kościół ten ma obecnie ok. 50 księży (dla porównania: UKK ma prawie 700).

22.X ponad 2500 zwolenników UAKP w Kijowie podpisało petycję do władz o zwrot katedry Mądrości Bożej w Kijowie, zamienionej na muzeum. Komitet Inicjatywny odrodzenia UAKP powstał też w Dniepropetrowsku (Siczesław za niepodległej Ukrainy).

Na zjeździe UAKP w Kijowie 9.XII powołano Ogólnoukraińskie Bractwo Prawosławne (laikatu wspierającego kościół).

4.X otwarte zostało w Monasterze Pieczarskim w Kijowie 4-letnie seminarium RCP. Wykłady są prowadzone po rosyjsku, a ukraiński jest wykładany tylko jako przedmiot. W seminarium RCP w Odessie język ukraiński nie istnieje nawet jako przedmiot.

Jak podał W.Czornowił w imieniu Służby Prasowej UZH (inf. z 17.XI), RCP zamierza podszyc się pod UAKP nazywając siebie też kościołem autocefalicznym (tj. "z własną głową"). W związku z tym prawdziwa UAKP zaczęła wymagać od nowowstępujących księży i parafii wyraźnych deklaracji zasad (niezależność od państwa, od patriarchatu moskiewskiego, potępienie likwidacji przemocą UAKP w latach 30-tych, uznanie metropolity Mstysława w USA).

RCP stoi przed nie lada zagrożeniem: ponad 60% jej wyznawców jest na Ukrainie i mogą oni uciec do UKK i UAKP. Na pytanie dziennikarza francuskiego: "I cóż teraz pozostanie patriarsze moskiewskiemu Pimenowi?" biskup UKK P.Wasyłyk odparł: "Popracować nareszcie nad ewangelizacją Rosji".

Władze zwróciły Żydom jedyną pozostałą we Lwowie synagogę (inf. z 20.XI).

Tradycje narodowe

14.X Związek Niezależnej Młodzieży Ukraińskiej odnowił w Kijowie zniszczony grób zbiorowy 70 ukraińskich studentów poległych w 1918 r. w walce z bolszewikami. Wśród 5 tys. uczestników mszy żałobnej obecnych było 2 deputowanych ludowych – Koniew (Dniepropetrowsk) i Kucenko (Połtawa). Napis na grobie głosi: "Tu pochowani są żołnierze Studenckiego Batalionu Strzelców Siczowych, którzy zginęli 30 stycznia 1918 r., broniąc Kijowa i sprawiedliwości przed nawałą bolszewicką".

Kultura

23.X odnowiono we Lwowie Towarzystwo Naukowe im. Szewczenki, zlikwidowane przez Sowieców w 1940 r. Prezesem wybrano Oleha Romanowa.

Miesięcznik lwowski "Żowteń" (Październik), wstydząc się swej bolszewickiej nazwy, zmienia ją od stycznia na "Dzwin" (Dzwon).

Pamięć o zbrodniach i represjach

1.X w Damianowym Łazie pod Stanisławowem zebrało się 100 tys. ludzi na unicki pogrzeb szczątków ponad 530 ofiar terroru NKWD z 1940-41 r. (włącznie z żołdatami-katami, których zlikwidowano, by nie było świadków). Ekshumacja dalszych grobów ma być podjęta na wiosnę 1990 r.

Wg dziennika "Radianśka Ukrajina" (14.X) pod Połtawą odkryto ślady ok. 80 zbiorowych mogił ludzi zamordowanych przez władze w 1937-41 r. Później szczątki ludzkie z tych grobów zgarnięto buldożerem do jednej jamy (ok. 1500 m²).

18.XI odbył się w Kijowie manifestacyjny (10-30 tys. osób) pogrzeb sprowadzonych z Permu prochów 3 dysydentów zmarłych w łagrach w 1984-5 r.: poety Wasyla Stusa, dziennikarza Jurija Łytwywna i nauczyciela Ołeksija Tycheho.

Sprawy językowo-narodowościowe

Podczas spotkania w Waszyngtonie pod koniec października z przedstawicielem Amerykańskiego Komitetu Żydowskiego prezes kijowskiego oddziału RLUP W.Jaworiwski powiedział, że osobiście zaangażowany jest w przygotowania do otwarcia szkoły z żydowskim językiem nauczania w Kijowie.

21.XI odbył się w Kijowie zjazd założycielski Żydowskiego Towarzystwa Kulturalnego na Ukrainie. Prezesem został W.Lewitas. Towarzystwo powstało na bazie już istniejących organizacji w 23 miastach.

Rada Najwyższa USRS uchwaliła 28.X ustawę o językach w USRS, która ma wejść w życie od 1.I.1990 r. Językiem organów i instytucji państwowych, środków masowego przekazu, ogłoszeń i forów publicznych ma być ukraiński, ale wszystkie publikacje rządowe mają być po ukraińsku i po rosyjsku, a język forów międzynarodowych w USRS ma być wybierany przez uczestników. Umowy międzynarodowe mają być ze strony USRS formułowane po ukraińsku. Gdzie mieszka "duża liczba" ludności innego języka, językiem urzędu i szkoły "może" być jej język. W dokumentacji technicznej, dokumentach dotyczących obywatelstwa, pracach naukowych, informatyce, poczcie i telegrafii pozostawia się dwujęzyczność ukraińsko-rosyjską, która dotychczas w praktyce sprowadzała się do jednojęzyczności rosyjskiej. Mglistość i połowiczność ustawy stwarza sytuację, w której wiele będzie zależało od walki różnych grup społecznych o język, a stosunkowo niewiele od regulacji prawnych.

Trzech franciszkanów węgierskich dostało zezwolenie władz kijowskich na założenie punktu misyjnego dla mniejszości węgierskiej w Sewlusu (sowiecki Wynohradów) na Zakarpaciu (inf. z 10.XI).

Rada Najwyższa ZSRS uchwaliła 15.XI przywrócenie praw przymusowo wysiedlonym przez Stalina, m.in. Ukraińcom i Tatarom Krymskim. 13.XII władze moskiewskie postanowiły przywrócić autonomiczny obszar tatarski na Krymie. Zaczęto opracowywać 10-letni plan repatriacji ok. 500 tys. Tatarów na Krym.

Do prasy niezależnej w językach mniejszości narodowych na Ukrainie należą: pismo Zrzeszenia Socjaldemokratycznego Ukrainy (o tendencji "ogólnoruskiej"),

czyli imperialnej) "Dialog" oraz dwutygodnik gminy żydowskiej w Czerniowcach "Informacyjnej Biuletien" (obydwa po rosyjsku).

Gospodarka

3-5.X miała miejsce w Kijowie konferencja 50-osobowej grupy przedsiębiorców ukraińskich z Kanady z miejscowymi działaczami gospodarczymi na temat współpracy gospodarczej. Wicepremier USRS W.Urczukin oznajmił, że Ukraina ma teraz możliwości wyjścia na rynek międzynarodowy. Na dowód przytoczył niedawne umowy handlowe z Bułgarią, Czechosłowacją i Chorwacją. Wielki świat Capowic...

Ekologia

5.X Prezydium Akademii Nauk USRS opublikowało deklarację sprzeciwiającą się dalszej rozbudowie elektrowni atomowych na Ukrainie, zwłaszcza na Krymie, gdzie istnieje niebezpieczeństwo trzęsień ziemi. Deklaracja domaga się przyznania Ukrainie prawa do samodzielnego decydowania o swojej energetyce jak również całej gospodarce.

Groźba strajku na Krymie wreszcie zmusiła rząd USRS do obietnicy przekształcenia elektrowni krymskiej w ośrodek szkoleniowy i przestawienia jej na paliwo gazowe (inf. z 19.XI).

Prezes RLUP I.Dracz oświadczył w wywiadzie dla gazety "Toronto Star" z 19.X, że naukowcy ukraińscy domagają się ewakuacji pół miliona osób z terenów zagrożonych promieniowaniem.

Jak podaje "Wall Street Journal" (21.XI), zatrucie powietrza w Zaporozu przewyższa 10-krotnie normy sowieckie.

Stosunki polsko-ukraińskie

14.X powstał na zjeździe w Gdańsku (w obecności gości z NZS) ogólnopolski Związek Niezależnej Młodzieży Ukraińskiej. Prezesem wybrano Piotra Tymę. ZNMU zamierza współpracować z niezależnymi organizacjami ukraińskimi i polskimi. Andrzej Borusewicz z gdańskiej "S" opowiedział uczestnikom zjazdu o swoich wrażeniach ze zjazdu RLUP w Kijowie. Tegoż dnia ZNMU zorganizował manifestację w Gdańsku z udziałem ok. 150 osób pod transparentami: "Nie ma wolnej Polski bez wolnej Ukrainy" i "Precz z faszystowskimi represjami sowieckiej milicji" (to o pobiciu demonstrantów we Lwowie 1.X).

Na konferencji naukowej poświęconej piewcy Huculszczyzny Stanisławowi Vincenzowi (Wrocław, 17-19.X) pisarz ukraiński z Huculszczyzny Stepan Puszyk zaapelował o ukraińsko-polskie braterstwo i wzajemną pomoc.

19.X delegaci RLUP Dmytro Pawłyczko (deputowany ludowy, poeta) i Pawło Mowczan (sekretarz Związku Literatów Ukrainy) złożyli wizyty w Warszawie marszałkowi Senatu A.Stelmachowskiemu i ministrowi kultury I.Cywińskiej. M.in. mówili o tym, że Lwów powinien być łatwo dostępny dla Polaków i że winien być reaktywowany UAKP w Polsce.

Jak podał prezes UZH L.Lukianenko w gazecie ukraińskiej "Nowyj Szlach" (Toronto, 28.X), członkowie paryskiej filii UZH współpracują z tamtejszym radiem "S", przygotowując dlań audycje na tematy ukraińskie po francusku.

4.XI nastąpił akt pojednania między Polakami a Ukraińcami na Cmentarzu Lyczakowskim w Lwowie z udziałem delegacji z Polski (w tym 50 zakonnic) i ukraińskiego towarzystwa "Memoriał". Polacy złożyli wieńce na grobach Strzelców Siczowych, którzy walczyli o Lwów w 1918-19 r., a Ukraińcy jak również Żydzi lwowscy – na grobach Orłat.

7.XI grupa członków RLUP została napadnięta przez milicję przy pomniku Szewczenki w Humaniu. Milicjanci zrywali im znaczki żółto-błękitne i znaczki polskiej "S".

Wg nowojorskiego "Nowego Dziennika" z 11-12.XI Ukraińcy z Toronto przekazali 200 dol. na kampanię wyborczą "S" do rad terenowych.

W czasie wizyty L.Wałęsy w Chicago 18.XI powitał go tam w imieniu innych Europejczyków środkowo-wschodnich Ukrainiec Wasyl Markuś, który mówił o wpływie "S" na Ukrainę i podziękował gościowi za poparcie kandydatury Ukraińca, W.Mokrego do Sejmu.

26.XI A.Michnik, redaktor naczelny "Gazety Wyborczej" odwiedził Toronto na zaproszenie tamtejszych Ukraińców i spotkał się z nimi jak również z miejscową Polonią. Uważa on, że przemiany na Ukrainie wkrótce ulegną przyspieszeniu i zmienią sytuację w Europie środkowo-wschodniej i że Polacy i Ukraińcy powinni wspólnie poprzeć rosyjskich demokratów, aby osłabić rosyjski imperializm.

Pop RCP Andrij Horoch z parafii Przemienienia Pańskiego we Lwowie, która wróciła do Unii, skarży się, że wpływ na odrodzenie Unii ma sąsiednia Polska (wg "New York Timesa" z 11.XII).

Okna na świat

14.XI zawarte zostało porozumienie między Francją a Sowiecami o otwarciu konsulatów obu państw w Strassburgu i Kijowie.

Podczas wizyty w Kijowie premier Kanady B.Mulroney 23.XI zapowiedział otwarcie tam konsulatu kanadyjskiego.

Niedawno otworzyła konsulat w Kijowie Finlandia, a podobne zamiary mają USA i WielkaBrytania.

Zagranica i diaspora

1-8.X obchodzono w Monachium "Dni Kijowa" w związku z podpisaniem umowy o współpracy między tymi miastami. "Frankfurter Allgemeine Zeitung" stwierdziła, że ojcowie miasta Monachium wykazali zupełny brak zrozumienia wrażliwości Ukraińców, gdy przemawiali do nich jak do Rosjan.

Kierownicy Światowej Federacji Ukraińskich Towarzystw Lekarskich odbyli 6-16.X w Kijowie rozmowy z tamtejszym Ministerstwem Zdrowia i uzgodnili przeprowadzenie kongresu federacji w Kijowie i we Lwowie 3-16. VIII. 1990 r.

W konferencji zorganizowanej 7-8.X w Waszyngtonie przez ukraińską Grupę Waszyngtońską ("antyszambrująca" w interesie Ukrainy na Kapitolu i w Białym Domu) wzięli udział W.Jaworiwski, deputowany ludowy, przewodniczący kijowskiego oddziału RLUP, M.Horbal, znany działacz UZH, i S.Dudko, sekretarz niezależnej organizacji ekologicznej "Zielony Świat". W następnych dniach Jaworiwski spotkał się z kongresmanami i senatorami oraz z z-cą sekretarza stanu

R.Shifterem. 13.X Jaworiwski i Horbal wystąpili na konferencji prasowej zorganizowanej w Newarku (stan New Jersey) przez organizację "Amerykanie w Obronie Praw Człowieka na Ukrainie".

Podczas spotkania Jaworiwskiego z Ukraińcami w Detroit (14.X) przez Światowego Kongresu Wolnych Ukraińców (SKWU) Jurij Szymko powiedział, że "dla zacieśnienia współpracy" z RLUP SKWU usunie ze swej nazwy słowo "Wolnych". Ma to widocznie otworzyć drzwi dla Ukraińców jeszcze niezupełnie wolnych. Oświadczenie Szymka wywołało protesty emigracji ukraińskiej.

Ramon Hnatyszyn, Ukrainiec kanadyjski został zatwierdzony 8.X na stanowisko gubernatora generalnego Kanady, tj. namiestnika królowej Elżbiety II.

Prezes Ideologicznie Spokrewnionych Organizacji Nationalistycznych (melnikowskich) na emigracji Pawło Dorożyński odwiedził Ukrainę na przełomie października i listopada i spotkał się z działaczami organizacji niezależnych. Miał też spotkania w Warszawie i Pradze.

Po wielu perypetiach wspólna komisja Izby Reprezentantów i Senatu do spraw pomocy obcokrajowcom uchwaliła 3.XI rezolucję dającą co roku 1000-owi ukraińskich katolików i prawosławnych-autocefalistów z ZSRS (obok Żydów i ewangelików) prawo imigracji do USA jako prześladowanym za wiarę.

Na powracających do wolności Węgrzech zjawił się pierwszy uciekinier z Ukrainy proszący o azyl. Węgierska policja nie podaje jego nazwiska, aby nie ułatwiać pościgu KGB (inf. z 9.XI). Co zrobi z takimi Kiszczak?

Ok. 30 tys. Ukraińców z Kanady rokrocznie odwiedza Ukrainę, jak podaje tygodnik "Nowyj Szlach" (Toronto, 18.XI).

Od 19.XI rozpoczęła nadawanie audycji dla słuchaczy w Europie Wschodniej i na Dalekim Wschodzie (gdzie są liczne skupiska Ukraińców, zwłaszcza w regionie chabarowskim) rozgłośnia Ukraińskiego Kościoła Katolickiego "Radio Zmartwychwstanie" w Brukseli. Jej kierownikiem jest ksiądz Andrii Onuranko niedawno przybyły z Ukrainy.

W Kanadzie powstała w połowie listopada organizacja "Zwolennicy Ruchu Ludowego Ukrainy na rzecz Przebudowy".

W Petersburgu (sowiecki Leningrad) istnieje od 10 lat Towarzystwo im. T.Szewczenki, zrzeszające ok. 100 Ukraińców. Od 1988 r. zebrało ono ponad 120 tys. rubli na budowę pomnika swego patrona w tym mieście, w którym studiował, pracował i umarł.

W Moskwie ukazuje się od niedawna pismo rosyjskie "Nacyonalnyj Wopros" (Kwestia Narodowościowa) wydawane przez UZH.

Jan Iwan

Najczęstsze skróty: RCP - Ruska Cerkiew Prawosławna, RLUP - Ruch Ludowy Ukrainy na rzecz Przebudowy, UAKP - Ukraiński Autocefaliczny Kościół Prawosławny, UKK - Ukraiński Kościół Katolicki, UZH - Ukraiński Związek Helsiński.

Program Ukraińskiej Partii Narodowej (UNP)

Ukraińska Partia Narodowa uważa, że kryzys polityczny, ekonomiczny, kulturalny i ekologiczny na Ukrainie jest następstwem stanu zniewolenia narodu ukraińskiego. W styczniu 1918 r. naród ukraiński zdobył niepodległość swego państwa – Ukraińskiej Republiki Ludowej, którą uznały de facto i de iure liczne wolne kraje. URL została uznana przez rząd RSFRS. 1 listopada 1918 r. została proklamowana Zachodnioukraińska Republika Ludowa (ZURL). 22 stycznia 1919 r. został podpisany akt zjednoczenia ziem ukraińskich, zgodnie z którym URL i ZURL zjednoczyły się w jedno wspólne państwo – Ukraińską Republikę Ludową.

W końcu 1918 r. RSFRS rozpoczęła agresję przeciw Ukrainie, gwałcąc akt. o rozejmie. Agresja RSFRS nie została spowodowana przez rząd niepodległej Ukrainy, a więc jest bezprawna, toteż naród ukraiński kontynuował walkę o niepodległość swojej ojczyzny. 14 marca 1939 r. została proklamowana niepodległość Ukrainy Karpackiej. Zdławienie jej niebawem nie oznaczało zdławienia dążenia Ukraińców do niepodległości. Aktem z 30 czerwca 1941 r. zostało proklamowane odnowienie niepodległego zjednoczonego państwa ukraińskiego na czele z Ukraińską Administracją Państwową. W obronie niepodległego zjednoczonego państwa ukraińskiego Ukraińska Armia Powstańcza (UPA) prowadziła wojnę na dwa fronty przeciw Niemcom nazistowskim, a następnie bolszewickiej Rosji do połowy lat 50-tych. Jest to nierozważalny i wzajemnie uzupełniający się ciąg wydarzeń i walk narodu ukraińskiego o niepodległość państwową w XX w. Jest to też kontynuacja tradycji państwowych narodu ukraińskiego z okresu książęco-królewskiego i kozackiego.

Na skutek agresji RSFRS przeciwko URL w końcu 1918 r. Ukraina znalazła się pod okupacją i na jej terenie na mocy decyzji KC RKP(b) została stworzona sztuczna struktura – Ukraińska Socjalistyczna Republika Sowiecka, której rząd stał się jednym z inicjatorów utworzenia ZSRS. Ponieważ sama USRS i jej rząd zostały stworzone decyzją KC RKP(b) i w następstwie wygnania prawowitego rządu URL, zatem ustawy USRS i umowy rządu USRS z rządami innych narodów są prawnie nieważne. Dlatego też UNP nie uznaje ich i uważa USRS nie za republikę, lecz za administrację kolonialną na Ukrainie.

UNP broni prawa narodu ukraińskiego do niepodległego bytu państwowego i proklamuje jako swój cel przywrócenie Ukraińskiej Republiki Ludowej w granicach etnicznych.

Dla osiągnięcia swego celu UNP wysuwa następujący program w warunkach obecnej rzeczywistości:

1. Sprzyjanie umocnieniu się zasad demokratycznych w społeczeństwie. W tym celu UNP domaga się gwarancji demokracji:

a) Gwarancji ekonomicznej, jaką jest własność prywatna. W tym celu konieczne jest przekształcenie wszystkich zakładów produkcyjnych, banków, szlaków komunikacyjnych, środków łączności i informacji, obecnie będących własnością państwową, we własność prywatną, spółdzielczą i akcyjną.

b) Gwarancji siłowej, jaką jest prywatna broń. Nieposiadanie tej broni przez obywatela czyni go bezbronnym wobec uzbrojonego przestępcy i jest zasadniczym hamulcem demokratyzacji społeczeństwa. Bez broni prywatnej demokracja przekształca się w farsę połączoną z uzurpacją władzy przez jedną partię. Do legalizacji broni prywatnej potrzebna jest ustawa o broni, która regulowałaby używanie broni i jej kaliber.

c) Gwarancji politycznej, jaką jest pluralizm polityczny. Partyjny monopol władzy i informacja jest amoralny i nielegalny.

2. Żądanie unicestwienia konstytucji USRS i umowy o utworzeniu ZSRS. Zamiaty nowelizacji umowy federacyjnej lub zawarcia nowej UNP traktuje jako próby uprawnocnienia stanu zniewolenia Ukrainy.

3. Żądanie wycofania USRS z Organizacji Narodów Zjednoczonych i zastąpienia jej przedstawicielstwa przez reprezentację narodowych sił opozycyjnych, w tym również emigracyjnych.

4. Dążenie do utworzenia Tymczasowej Administracji Państwowej Ukrainy na bazie tych ukraińskich sił politycznych, które stoją na gruncie niepodległej państwowości.

5. Utworzenie Narodowych Sił Zbrojnych.

6. Żądanie wycofania wojsk okupacyjnych ze wszystkich ziem ukraińskich.

7. Zwolnienie Narodowego Zgromadzenia Konstytucyjnego.

Program uchwalony został na Zebraniu Konstytucyjnym Ukraińskiej Partii Narodowej.

**Przedstawicielami zagranicznymi
Liberalno-Demokratycznej Partii "Niepodległość" są:**

**Józef Darski - 1, Square de Frejus No F233
91 300 Massy, France,
tel. 69-204-660**

**Maria Nowak i Jerzy Grębski - Bursburg Str. 46
8810 Horgen, Schweiz,
Postfach 86
tel. 7-25-93-84**

Podziękowania:

**1. Dziękujemy EDITIONS SPOTKANIA z Paryża
za 75 książek.**

Przedruk dozwolony za podaniem źródła i wydawcy.

**Korespondencję prosimy kierować na adres:
Księgarnia Wysyłkowa TEST
20-155 Lublin 50 , skr. pocz. 41**